

Олександра ЄМЧИК,
orcid.org/0000-0003-0261-8595
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(Луцьк, Україна) oleksandra.iemchuk@gmail.com

ДИСТАНЦІЙНІ ФОРМИ РОБОТИ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено дослідженню особливостей впровадження форми дистанційного навчання у освітній простір закладів дошкільної освіти. Узагальнено основні шляхи ефективного здійснення освітньої діяльності на початковому етапі освітньої системи: забезпечення очного навчання, що здійснюється у процесі безпосередньої взаємодії учасників освітнього процесу в реальних умовах та в реальному часі у спеціально створеному освітньому середовищі; організація дистанційної освіти, що передбачає різні варіанти взаємодії учасників освітнього процесу, які знаходяться на певній відстані один від одного, віддалений освітній процес; забезпечення змішаної форми освітньої діяльності, яка передбачає поєднання реальної безпосередньої взаємодії учасників освітнього процесу із дистанційними технологіями. Виокремлено організаційно-педагогічні умови використання дистанційної форми освіти закладом дошкільної освіти у роботі з дітьми дошкільного віку: забезпечення змішаної форми організації освітнього процесу; спеціально організоване освітнє інформаційне мережеве середовище закладу дошкільної освіти, забезпечене необхідними методичними матеріалами, електронними посібниками, електронними дидактичними іграми, рекомендаціями, розробленими відповідно до вимог освітнього процесу з дітьми дошкільного віку; врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей, готовності до дистанційного сприйняття знань, самостійного здійснення практичної та ігрової діяльності; матеріально-технічне забезпечення як педагогічного колективу закладу дошкільної освіти так і вихованців; залучення батьків до формування та розвитку цифрової компетентності та елементарної комп'ютерної грамотності, їх просвітницька діяльність та контроль за реалізацією в родині програмних завдань відповідно до віку дитини; професійна підготовка вихователів закладів дошкільної освіти до використання технологій дистанційної освіти у роботі з дітьми дошкільного віку, яка передбачає також можливість для підвищення кваліфікації та удосконалення володінням таких технологій у процесі безпосередньої педагогічної діяльності, пов'язане з постійним технічним прогресом галузі цифрової та комп'ютерної техніки.

Ключові слова: дистанційна освіта, дистанційне навчання, дистанційна форма освіти дітей дошкільного віку.

Oleksandra YEMCHUK,
orcid.org/0000-0003-0261-8595
Candidate of Pedagogical Sciences, Assistant Lecturer at the Department
of General Pedagogy and Preschool Education
of the Lesya Ukrainka Volyn National University
(Lutsk, Ukraine) oleksandra.iemchuk@gmail.com

DISTANCE FORMS OF PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION

The article is devoted to the investigation of the peculiarities of the introduction of the form of distance learning in the educational space of preschool educational institutions. The main ways of effective implementation of educational activities at the initial stage of the educational system are summarized: providing face-to-face training, which is carried out in the process of direct interaction of participants in the educational process in real conditions and in real time in a specially created educational environment; organization of distance education, which provides different options for interaction of participants in the educational process, which are at a certain distance from each other; remote educational process; providing a mixed form of educational activity, which involves a combination of real direct interaction of participants in the educational process with remote technologies. The organizational and pedagogical conditions for the use of distance education by preschool education institutions in working with preschool children are highlighted: providing a mixed form of organization of the educational process; specially organized educational information network environment of the preschool institution, provided with the necessary methodological materials, electronic manuals, electronic didactic games, recommendations developed in accordance with the requirements of the educational process with preschool children; taking into account the age and individual characteristics of children, readiness for remote perception of knowledge, independent implementation of practical and play activities; material and technical support of both the teaching staff of the preschool institution and pupils; involvement of parents in the formation and development of digital competence and basic computer literacy, their educational activities and control over the implementation of program tasks in the family according to the age of the child; professional training of educators of preschool education institutions to use distance education technologies in working with preschool children, which also provides an opportunity to improve skills and improve the mastery of such technologies in the process of direct pedagogical activities.

Key words: distance education, distance learning, distance form of education of preschool children.

Постановка проблеми. Стрімка зміна умов існування людства у зв'язку з об'єктивними чинниками веде за собою й кардинальні зміни в підходах до організації освіти. Такі різкі повороти не можна назвати негативними факторами, адже вони стимулюють пришвидшення науково-технічного прогресу, мобілізацію наявних ресурсів та потенціалу усіх суб'єктів суспільного життя у тому числі й освітньої системи держави.

Визначальною для педагогічного розуміння питання є позиція С.Сисоевої щодо модернізації освіти, а саме пошуку нових шляхів розвитку освітніх систем; розробці і експериментальній перевірці моделей випереджувального розвитку закладів освіти відповідно до розвитку суспільства; знаходження рівноваги, оптимального співвідношення між «ринковістю» освіти і її головним завданням – навчанням, вихованням, розвитком особистості, підготовкою її до життя у сучасному суспільстві [4, с. 70; 7, с. 81].

Крім того, сучасна напружена ситуація справджує як механізм оцінки наявних компетентностей організаторів освітнього процесу, суб'єктів виконавчої ланки, тобто педагогів, котрі безпосередньо здійснюють навчальні та виховні впливи. Обставини актуалізували та активізували наукові та методичні розробки й у галузі дошкільної освіти.

Стрімкий розвиток суспільства, потреба у негайних рішеннях також вимагає термінових розробок реальних методик впровадження інноваційних форм в педагогічний процес усіх закладів освіти, у тому числі дошкільної. Влучним є визначення Д. Дзвінчук дистанційної освіти як «мегатренду освіти майбутнього», «орієнтиру, вектору модернізації, тенденції розвитку» [1, с. 9]. У зв'язку з цим, надзвичайно актуальним постає питання організації дистанційної освіти на початковому етапі й у цьому контексті формування інформаційної та цифрової грамотності учасників освітнього процесу.

Проблема користування інформаційно-комунікаційними технологіями в освітніх цілях утверджується й у сучасних психолого-педагогічних та дидактико-методичних теоріях та технологіях організації та управління освітнім процесом, котрі спираються на концепції діяльнісно-особистісного підходу, що обґрунтовує формування знань і умінь дитини через її самостійну, активну і самоконтрольовану пізнавальну діяльність.

Аналіз актуальних досліджень. Впровадження технологій дистанційного навчання, зокрема перспективи розвитку дистанційної освіти в зарубіжних країнах, досліджували Ст.

Віллер, Дж. Андерсон, Р. Клінг, Т. Едвард, А. Тріндаде [1, с. 9].

Можливості сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання та створення систем комп'ютерного навчання досліджуються багатьма науковцями (М. Жалдак, Л. Колісник, О. Комісарова, Ю. Машбиць, Е. Носенко, М. Смульсон та інші).

Мета статті полягає в дослідженні особливостей впровадження форми дистанційного навчання у освітній простір закладів дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу статті. В Україні уже існує законодавча основа для провадження освітньої діяльності декількома шляхами. Так, стаття 9 Закону «Про освіту» (від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII) визначає очну (денна, вечірня) форму здобуття освіти як «спосіб організації навчання здобувачів освіти, що передбачає їх безпосередню участь в освітньому процесі». Дистанційна форма здобуття освіти детермінована як «індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій». Актуальним для нашого дослідження є також виділення як окремої сімейної (домашньої) форми здобуття освіти – способу організації освітнього процесу дітей самостійно їхніми батьками для здобуття формальної (дошкільної, повної загальної середньої) та/або неформальної освіти. У такому разі відповідальність за здобуття освіти дітьми на рівні не нижче стандартів освіти покладається на їх батьків [3].

Спільним для всіх наукових підходів у трактуванні дистанційного навчання є виділення таких його особливостей: діти можуть отримувати готові завдання (кейс технології), під час навчання можливі зустрічі педагога й дитини, учасники освітнього процесу можуть проживати в одному місті чи районі, але навчання може проходити в асинхронному режимі (розбіжність у часі), а також, на наш погляд, найбільш істотна відмінність дистанційного навчання – інтерактивна взаємодія не тільки між дітьми та вихователями, а й між самими дітьми і з засобами навчання, яка здійснюється в специфічній дидактичній системі.

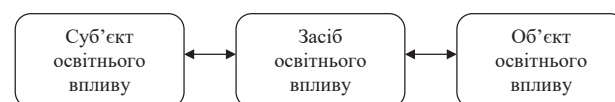

Рис. 1. Структура дистанційної форми освіти

Активні теоретичний аналіз та практичні дослідження на сучасному етапі демонструють декілька основних шляхів ефективного здійснення освітньої діяльності на початковому етапі освітньої системи:

– забезпечення очного навчання, що здійснюється у процесі безпосередньої взаємодії учасників освітнього процесу в реальних умовах та в реальному часі у спеціально створеному освітньому середовищі;

– організація дистанційної освіти, що передбачає різні варіанти взаємодії учасників освітнього процесу, які знаходяться на певній відстані один від одного, віддалений освітній процес;

– забезпечення змішаної форми освітньої діяльності, яка передбачає поєднання реальної безпосередньої взаємодії учасників освітнього процесу із дистанційними технологіями.

Проте, усі ці способи забезпечення освіти підростаючого покоління потребують ретельного теоретичного вивчення та експериментального дослідження.

Одним з пріоритетних напрямків вдосконалення технологій освіти на етапі інформаційного суспільства були і залишаються методи дистанційного навчання, які дозволяють не тільки істотно поліпшити якість освітнього процесу, а й значно знизити фінансові витрати як закладу освіти, так і того, хто навчається.

У дослідженнях багатьох науковців дистанційна форма навчання передбачає наявність двох обов'язкових складових: використання інформаційних та інформаційно-комп'ютерних технологій навчання та забезпечення комунікації учасників освітнього процесу. Характерними особливостями такої форми є визначальними рисами яких є: відірваність суб'єктів навчання один від одного у просторі та (або) у часі; самостійність вихованця, учня або студента у здійсненні контролю результатів навчання і виховання; комунікація між учасниками освітньої взаємодії є безконтактною, опосередкованою певними технічними засобами [9].

Із визначення очевидним постає той факт, що обоє сторін освітнього процесу повинні володіти як мінімум елементарною інформаційною компетентністю. Відповідно до оновленого Базового компонента дошкільної освіти така компетентність дитини дошкільного віку називається цифровою включає «здатність використовувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язання освітніх, ігрових завдань на основі набутих елементарних знань, вмінь, позитивного ставлення до комп'ютерної та цифрової техніки.

Проте ця складова загальної компетентності особистості дитини дошкільного віку включена у варіативний складник Стандарту дошкільної освіти, тобто не є обов'язковою для формування та підготовки особистості дитини до подальшого навчання та реального життя. Крім того, у формуванні та розвитку такої компетентності значна відповідальність покладена на батьків, котрі повинні забезпечити «відповідальне й помірне використання комп'ютера як сучасного засобу діяльності дитини дошкільного віку», «добір ігрових і пізнавальних програм», «ознайомлення дитини з можливостями використання цифрових технологій у повсякденному житті та дозвіллі», пояснення дитині правил поведінки та розуміння небезпек за умови порушення цих правил. Крім того, усі ці види роботи передбачено лише для дітей старшого дошкільного віку [5].

Проблемою в реалізації дистанційної форми навчання в закладі дошкільної освіти також стає дотримання санітарних вимог, складених із врахуванням вікових особливостей розвитку дітей раннього та дошкільного віку. Так, згідно з Наказом МОЗ України «Про затвердження Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів» від 24.03.2016 № 234 «Заняття з використанням комп'ютерів дозволяється проводити для дітей старшого дошкільного віку два рази на тиждень (не більше одного разу протягом дня). Безперервна тривалість роботи з комп'ютером не повинна перевищувати 10 хвилин» [6].

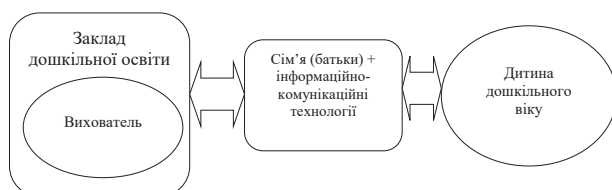
Крім того робота із застосуванням цифрових технологій вихователями безпосередньо у середовищі групи закладу дошкільної освіти за цими вимогами може здійснюватись лише за погодженням із батьками не довше 15 хвилин. До таких технічних засобів належать інтерактивні дошки, мультимедійні проектори тощо. Можна припустити, що в якості засобу навчання дітей також може бути використаний планшетний комп'ютер. Проти і в роботі з ним потрібно врахувати рекомендації Міністерства охорони здоров'я щодо перегляду дітьми розважальних відео-роликів та телепередач по тривалості – не більше 20-30 хвилин 1 раз на день.

Опитування вихователів закладів дошкільної освіти м. Луцька дозволило отримати інформацію щодо організації дистанційної освіти з дітьми дошкільного віку у період з березня по травень 2020 року. В рамках дослідження опитуванням було охоплено 37 вихователів різних вікових груп.

Основним способом комунікації вихователів з дітьми респонденти визнали їх батьків, які виступали своєрідним каналом передачі інформа-

ції, необхідної для засвоєння знань, формування умінь, навичок та якостей особистості передбачених освітньо-розвивальною програмою на відповідному освітньому етапі. З метою дотримання вимог щодо організації навчально-виховного процесу саме батьки є тою ланкою, котра забезпечуватиме змішаних характер освітніх впливів – тобто поєднання дистанційної взаємодії та залучення технічних засобів з реальною практичною та ігровою діяльністю дітей в домашніх умовах. Тобто у процесі організації дистанційної форми освіти дітей реалізується за такою схемою:

Рис. 2. Схема реалізації освітньої взаємодії в умовах дистанційної форми навчання дітей дошкільного віку

Тобто батьки в умовах такого виду освіти виступають своєрідним ретранслятором виховних та навчальних впливів вихователя на дитину, реалізатором запланованих видів діяльності та занять, режимних моментів. Комунікація з батьками у такому випадку найчастіше здійснювалась через використання можливостей соціальних Інтернет-мереж та їх додатків для смартфонів (Viber, WhatsApp, Facebook, Instagram, Youtube тощо.). Активно відбувалось також налагодження зв'язку через створення закладами дошкільної освіти власних Інтернет-сайтів із доступом батьків до розроблених вихователями під керівництвом методистів електронних матеріалів – відео-занять, дидактичних ігор, методичних рекомендацій та посібників, наочного матеріалу, дитячої літератури тощо.

Проте, не варто забувати, що при наявності значних переваг дистанційна освіта характеризується й суттєвими недоліками, на подолання яких спрямовують свою діяльність вчені усього світу (узагальнено Д. Дзвінчук): деперсоніфікація і “знецлюдення” освіти, втрата живих зв'язків між суб'єктами освітнього процесу; втрата виховного компоненту освіти; освіта перестає бути важливим інститутом соціалізації особистості;

збільшення психологічної і соціальної дистанції між учасниками навчально-виховних взаємодій; гіперболізація самостійної роботи, незважаючи на невисокий рівень вмотивованості до навчання; зростання можливостей для кібербулінгу та інших форм насильства і агресії; освіта стає звичайнісінькою послугою, яку можна отримати, не докладаючи великих інтелектуальних та моральних зусиль [1, с. 12].

Висновки. Використання дистанційної форми освіти закладом дошкільної освіти у роботі з дітьми дошкільного віку буде ефективним лише завдяки реалізації спеціальних організаційно-педагогічних умов: забезпечення змішаної форми організації освітнього процесу, котра передбачає поєднання реальної безпосередньої взаємодії вихователів закладу дошкільної освіти з дітьми із дистанційними технологіями; спеціально організоване освітнє інформаційне мережеве середовище закладу дошкільної освіти, забезпечене необхідними методичними матеріалами, електронними посібниками, електронними дидактичними іграми, рекомендаціями, розробленими відповідно до вимог освітнього процесу з дітьми дошкільного віку; врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей, готовності до дистанційного сприйняття знань, самостійного здійснення практичної та ігрової діяльності; матеріально-технічне забезпечення як педагогічного колективу закладу дошкільної освіти так і вихованців; залучення батьків до формування та розвитку цифрової компетентності та елементарної комп'ютерної грамотності, їх просвітницька діяльність та контроль за реалізацією в родині програмних завдань відповідно до віку дитини; професійна підготовка вихователів закладів дошкільної освіти до використання технологій дистанційної освіти у роботі з дітьми дошкільного віку, яка передбачає також можливість для підвищення кваліфікації та удосконалення володінням таких технологій у процесі безпосередньої педагогічної діяльності, пов'язане з постійним технічним прогресом галузі цифрової та комп'ютерної техніки.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці електронного дидактичного матеріалу та методичних рекомендацій для педагогів та батьків із забезпечення освіти дітей дошкільного віку в умовах дистанційного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дзвінчук Д. І. Мегатренд дистанційної освіти: переваги, недоліки, ризики. *Освітній дискурс*. 2020. Вип. 26. С. 7–18.
2. Задорожна О. М. Дистанційна освіта в Україні: реалії сьогодення. *Освітній дискурс*. 2020. Вип. 24. С. 56–67.
3. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

4. Лазарович Н. Нові підходи до підготовки фахівців дошкільної освіти в умовах переходу на дистанційне навчання. *Освітній простір України*. 2015. Вип. 5. С. 70–73.
5. Наказ Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2021 р. № 33 «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція». URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya>
6. Наказ МОЗ України «Про затвердження Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів» від 24.03.2016 № 234. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0563-16#Text>
7. Сисоєва С. О. Проблеми дистанційного навчання: педагогічний аспект. *Неперервна професійна освіта: Теорія і практика*. 2003. Випуск III-IV. С. 81.
8. Успенко В., Попова Л., Шептуха О. Перспективи розвитку дистанційної та онлайн освіти в сучасних умовах. *Новий Колегіум*. 2020. № 4. С. 98–102.
9. Чумак В. В. Особливості взаємодії учасників освітнього процесу в закладах вищої освіти при впровадженні технологій дистанційного навчання. *Технології розвитку інтелекту*. 2020. Т. 4. № 1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/tri_2020_4_1_3

REFERENCES

1. Dzvinchuk D. I. (2020) Megatrend dystantsiinoi osvity: perevahy, nedoliky, ryzyky [Megatrend of distance education: advantages, disadvantages, risks]. *Osvitnii dyskurs*, vol. 26, pp. 7–18.
2. Zadorozhna O. M. (2020) Dystantsiina osvita v Ukraini: realii sohodennia [Distance education in Ukraine: the realities of today]. *Osvitnii dyskurs*, vol. 24, pp. 56–67.
3. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» vid 5 veresnia 2017 roku № 2145-VIII [Law of Ukraine "On Education" of September 5, 2017 № 2145-VIII]. Retvited from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Lazarovych N. (2015) Novi pidkhody do pidhotovky fakhivtsiv doshkilnoi osvity v umovakh perekhodu na dystantsiine navchannia [New approaches to the training of preschool education specialists in the transition to distance learning]. *Osvitnii prostir Ukrainy*, vol. 5, pp. 70–73.
5. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 12 sichnia 2021 r. № 33 «Pro zatverdzhennia Bazovoho komponenta doshkilnoi osvity (derzhavnogo standartu doshkilnoi osvity) nova redaktsiia» [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of January 12, 2021 № 33 "On approval of the Basic component of preschool education (state standard of preschool education) new version"]. Retvited from : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya>
6. Nakaz MOZ Ukrainy «Pro zatverdzhennia Sanitarnoho rehlementu dlia doshkilnykh navchalnykh zakladiv» vid 24.03.2016 № 234 [Order of the Ministry of Health of Ukraine "On approval of the Sanitary Regulations for preschool educational institutions" dated 24.03.2016 № 234]. Retvited from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0563-16#Text>
7. Sysoieva S. O. (2003) Problemy dystantsiinoho navchannia: pedahohichniy aspekt [Problems of distance learning: pedagogical aspect]. *Neperervna profesiina osvita: Teoriia i praktyka*, vol. III-IV, P. 81.
8. Uspalenko V., Popova L., Sheptukha O. (2020) Perspektyvy rozvytku dystantsiinoi ta onlain osvity v suchasnykh umovakh [Prospects for the development of distance and online education in modern conditions]. *Novyi Kolehium*, no. 4, pp. 98–102.
9. Chumak V. V. (2020) Osoblyvosti vzaiemodii uchasnykiv osvitnoho protsesu v zakladakh vyshchoi osvity pry vprovadzheni tekhnolohii dystantsiinoho navchannia [Peculiarities of interaction of participants of educational process in institutions of higher education at introduction of technologies of distance learning]. *Tekhnolohii rozvytku intelektu*, vol. 4, no. 1. Retvited from : http://nbuv.gov.ua/UJRN/tri_2020_4_1_3